

Monestir de

Sant Jeroni de la Murtra, en un indret aïllat de la serralada de Marina, entre Badalona i Santa Coloma de Gramenet, al Barcelonès, combat el pas dels anys entre la història i l'oblit

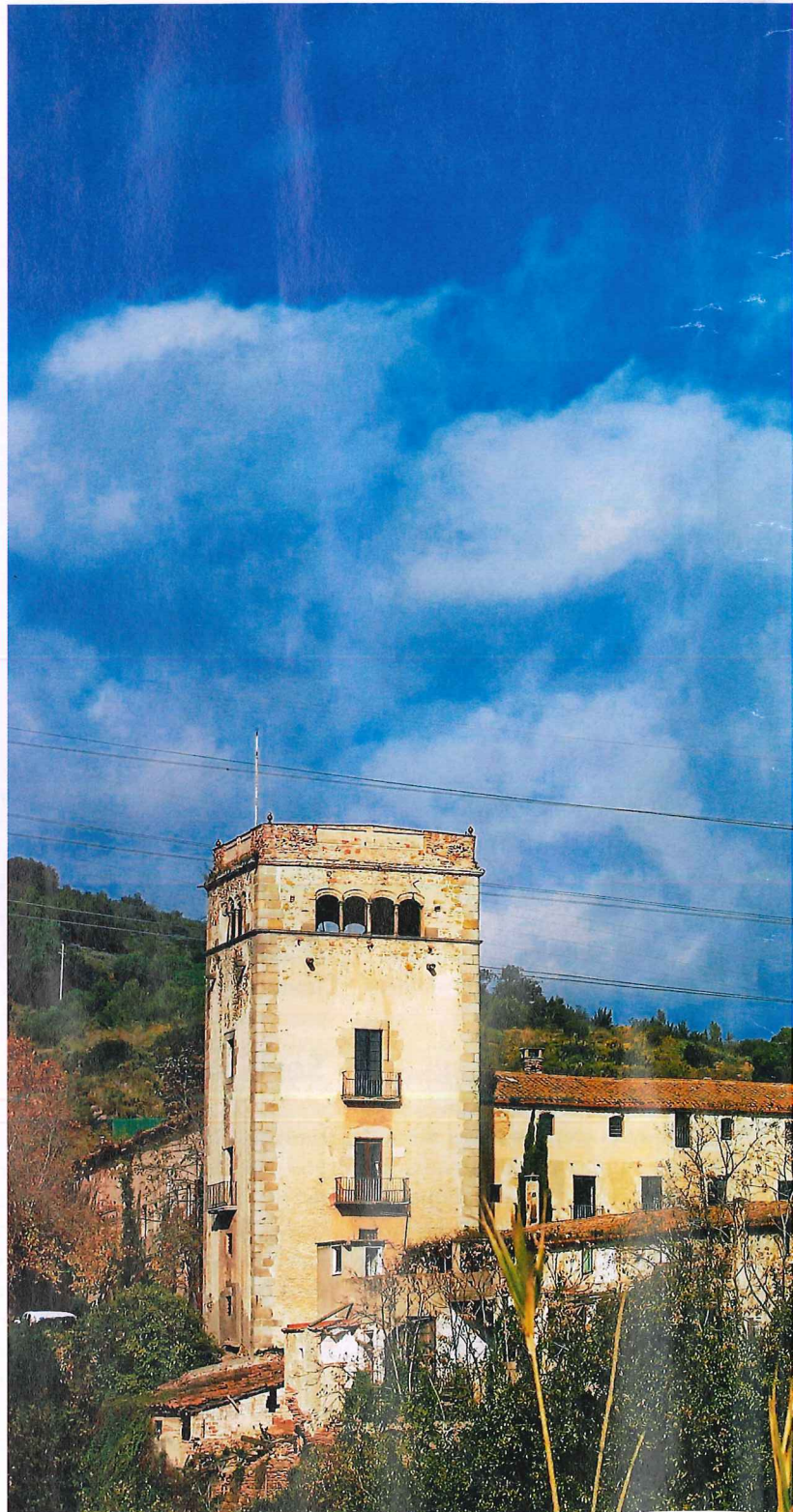
ALBERT LLORETA
ALBERT TRAVER

El monestir de Sant Jeroni de la Murtra s'aixeca cada dia en silenci i més aviat camuflat. No hi ha llargues cues de visites, ni autobusos. No hi ha japonesos fent fotos ni senyalant les parts de l'edifici a les seves guies de viatges. Malgrat aquesta nul·la notorietat, Sant Jeroni de la Murtra és una de les peces més rellevants i singulars del nostre patrimoni. Una peça única encallada en el temps. Atès que al 1974 fou declarat Monumento Histórico-Artístico Nacional –Bé Cultural d'Interès Nacional des del traspass competencial–, la legalitat protegeix el monestir i, per tant, gaudeix al màxim del paraigua que preveu la Generalitat de Catalunya per a aquest tipus de monuments. No obstant això, el monestir es troba en un estat de conservació i d'exposició al públic que no estan a l'altura d'un edifici de les seves característiques. Prova d'això és l'escàs reconeixement de què gaudeix, més enllà del que li puguin demostrar els badalonins. Durant l'any 2010 i en el context de la capitalitat de la Cultura Catalana a Badalona, va ser votat com a principal tresor de la ciutat.

No s'han afrontat la restauració del monestir –més enllà de

petits pedaços– ni la manera de compaginar el reconeixement públic de Bé Cultural amb la interacció amb el ciutadà. El dia d'avui no deixa de ser una propietat privada de la qual se'n beneficien uns pocs malgrat ser, legalment i socialment, d'interès públic.

Quan Sant Jeroni va deixar de ser propietat de l'Església per la desamortització de 1836, va passar per diverses mans de privats fins que el va comprar Francesca Güell per fer-hi un àmbit de repòs i silenci de caràcter religiós. Els seus descendents són avui els propietaris tant del monestir com dels terrenys que l'envolten. La múltiple descendència de Francesca Güell és la veritable propietària del monestir, amb cognoms que van des dels Moixó als Senillosa. Hi ha dues fundacions que també ostenten la propietat de parts del monestir: la fundació Catalunya-Amèrica (www.catalunya-america.org) i la fundació Climent Mur. Per altra banda, a finals dels seixanta la propietària va establir un cens de trasllat de propietat amb el pare Alfred Rubio, fundador de la Casa de Santiago, per a vocacions sacerdotals adultes. Rubio es comprometia a conservar-lo i a fer-hi un espai de repòs multicultural.

semparat

Sant Jeroni es troba a la vall de Betlem, entre Badalona i Santa Coloma de Gramenet (Barcelonès). / ALBERT LLORETA/ALBERT TRAVER

Història de vida, pedra i foc

Sant Jeroni és un monestir gòtic del segle XV i l'únic monestir jerònim dempeus de Catalunya. Malgrat no ser un edifici d'una enorme monumentalitat, és poc freqüent trobar un conjunt així de finals del segle XV. Quant al patrimoni, en destaquen el claustre, patrocinat en part pels Reis Catòlics; la font del claustre; el refetor –un espai de tres voltes del més pur estil gòtic i la peça més antiga que es conserva del conjunt– o l'església, avui derruïda i obra, en part, de Tomàs Bersa, mestre d'obres també del Pati dels Taroners del Palau de la Generalitat. Més enllà del patrimoni material, és un referent històric pels fets que hi han passat i per la relació que ha tingut amb les persones que gestionaven el país, des del rei Joan II, que en va fer el seu refugi particular, fins als Reis Catòlics, passant per Carles V o Felip II.

Com va ser que van marxar els monjos? «Els elements revolucionaris dels pobles veïns s'havien conjurat per assaltar el monestir a la nit. [...] Tancada la nit, va sonar un llarg xiulet i tot seguit van brillar uns feixos de llenya, que s'anaven encenent i multiplicant ràpidament. Una multitud, en cridòria ensordidora, va caure sobre el monestir». Així descriu Erasme de les Navas la nit del 27 de juliol de 1835 a la vall de Betlem. Els monjos, advertits que la nit de Sant Jaume havien assaltat i cremat monestirs a Barcelona, havien fugit. Les fonts diuen que el foc va durar quinze dies i que durant dos mesos s'hi veié fum. Després de l'incendi, l'Estat va subhastar el monestir. Els monjos no hi tornarien mai més.

Sense monjos. El monestir data del segle XV i és l'únic cenobi jerònim que resta dempeus a Catalunya. Els monjos el van abandonar el mes de juliol de l'any 1835. / ALBERT LLORETA / ALBERT TRAVER

Actuacions. A banda d'algunes intervencions puntuals, no s'ha abordat una restauració d'envergadura d'aquest bé cultural d'interès nacional, que està en mans privades. / ALBERT LLORETA / ALBERT TRAVER

Models de gestió

L'abril de 1994, l'arquebisbat decretà la dissolució de la Casa de Santiago i d'aleshores ençà els descendents de Francesca Güell consideren que el cens ja no és vigent i preveuen recórrer als jutjats, segons reconeix un representant de la família, Manolo Senillosa.

Què s'hi fa, avui dia, a Sant Jeroni? Al monestir la vida avança tranquil·la.

Mossèn Jaume Aymar és qui se'n fa càrrec del dia a dia, amb el suport de l'associació Amics del Monestir de Sant Jeroni de la Murtra

(www.lamurtra.cat) i amb una petita comunitat que viu amb ell. S'hi ha mantingut

l'àmbit de repòs religiós i cultural Francesca Güell, adreçat ara a artistes que busquen un espai creatiu.

S'hi organitzen de tant en tant alguns concerts, exposicions i xerrades. Diumenge al matí és obert per a la celebració de la missa i la resta de dies s'obren les portes al visitant que així ho vulgui. Que Sant Jeroni no es trobi avui en un pitjor estat de conservació és gràcies en gran part a la

A Catalunya hi ha diversos models de monestir pel que fa a la seva gestió i ús. Un dels més cèlebres, gestionat per l'administració, és el de Sant Pere de Rodès. És en plena ruta turística a l'Alt Empordà, fet que hi assegura un públic constant. L'administració, però, sembla que no repetirà aquest model perquè li

iniciativa d'aquest grup de gent que se'n fa càrrec.

Què passa amb Sant Jeroni?

Els tres actors que tenen el futur de Sant Jeroni a les seves mans són l'administració (Ajuntament i Generalitat), els propietaris i els actuals dinamitzadors del monestir, amb Jaume Aymar al capdavant. Des dels anys de la transició, l'administració no ha abordat Sant Jeroni com una prioritat. Mentre l'Ajuntament centrava els seus esforços en la ciutat romana, «la Generalitat esperava que el consistori badaloní mogués fitxa», assenyala l'ex-

la situació, proposen vendre les terres –96 hectàrees que envolten l'edifici– i de retruc el monestir –ja que l'interès econòmic del terreny és molt superior al de l'edifici històric–. Amb paraules del seu representant, Manolo Senillosa: «Estem oberts a totes les possibilitats, però som conscients que l'interès històric i cultural del monestir és la clau de volta per vendre uns terrenys que d'altra manera serien complicats de vendre».

La darrera part, i potser la menys influent, és la de la persona al darrere de les fundacions Catalunya-Amèrica i Climent Mur, Jaume Aymar. Actua com l'abat d'un monestir sense monjos, ha tingut cura de l'edifici en els darrers anys i, amb l'objectiu de mantenir la situació actual, creu que «no s'ha de fer cap canvi més enllà de restaurar-lo de mica en mica i millorar la carretera d'accés».

Fins ara, la solució per part de l'administració passava per elaborar un pla director, l'única manera d'invertir-hi diners i de desbloquejar la situació en què es troba. El pla director hauria de fixar les línies d'actuació futures pel que fa a la rehabilitació del monestir i el pla d'usos. Una rehabilitació ordenada –que eviti els pedaços– i on es fixin les prioritats de cap a on ha d'anar la inversió pública.

La propietat no s'oposaria que

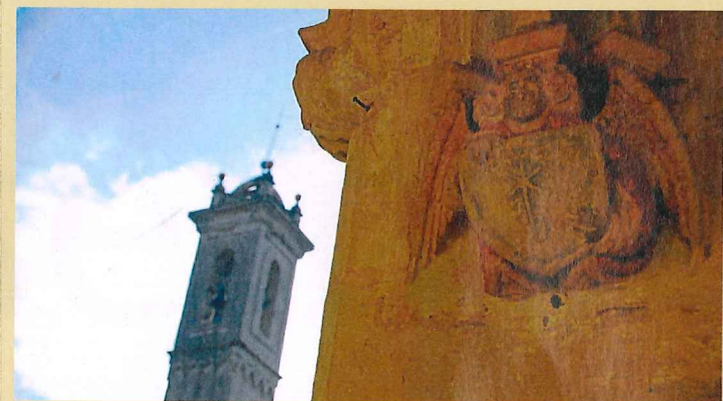

El claustre de Sant Jeroni. / ALBERT LLORETA / ALBERT TRAVER

és massa costós. Una segona opció seria trobar un inversor privat, com en el cas de Sant Benet de Bages, gestionat per la fundació de l'antiga Caixa Manresa. Un altre format és el del monestir de Sant Cugat, convertit en el museu de la població. Quin d'aquests models funcionaria a Sant Jeroni? O potser cal trobar-ne un d'específic?

director general de Patrimoni Cultural Jordi Roca. Per tant, la comunicació entre Ajuntament i Generalitat ha estat limitada. Per posar un exemple: ni l'un ni l'altra saben amb claredat qui són els propietaris del monestir.

Els propietaris són el segon actor en joc. També tenen la propietat de bona part de la vall de Betlem, on és el monestir, incloent les ermites de Sant Climent i Sant Onofre. Per resoldre

Història. No és la grandiositat el que caracteritza Sant Jeroni, tot i tenir un patrimoni material destacable. Té una gran vàlua immaterial, per la seva vinculació a fets i personatges històrics. / ALBERT LLORETA / ALBERT TRAVER

Qui se'n recorda? Un camí d'accés al monestir i un cadenet ben peculiar. Mirat amb detall, l'entorn del monestir podria millorar. En èpoques com aquesta, de retallada general, no sembla prioritari. / A. LL. / A.T.

La font del claustre, desproporcionada a cop d'ull, imponent des de dalt. / A. LLORETA / A. TRAVER

l'administració se'n fes càrrec i mossèn Aymar tampoc, tot i no veure-ho prioritari. Aymar va fent petites obres sufragades amb subvencions, donacions o recaptacions. És el cas, per exemple, de l'absis de l'església, pel qual la Direcció General de Patrimoni Cultural va aprovar a finals del 2010 una subvenció de 15.000 euros.

Abans del canvi de govern, al

mes de novembre, la Generalitat, per mitjà de la responsable tècnica de la Direcció General de Patrimoni Cultural, Irene Solsona, explicava que la direcció general col·laboraria amb l'Ajuntament de Badalona amb 40.000 euros per a l'elaboració del pla director, un fet que setmanes després el regidor de Cultura de l'Ajuntament, Mateu Chalmeta, afirmava desconeixer.

Les previsions fins al canvi de govern eren que el pla director s'havia de fer al llarg d'aquest 2011 i que l'any vinent començés l'aplicació en forma de conservació a partir dels recursos de l'1% cultural. Però el nou govern ha congelat l'operació.

De les retallades anunciades al pressupost de la Generalitat per al 2011, Cultura es veu especialment afectat. Això ha alterat els

plans de l'anterior administració pel que fa al pla director. Víctor Magrans, cap de servei de gestió de la Direcció General de Patrimoni Cultural, ha anunciat: «Les mesures de control en la despesa adoptades pel govern i les limitacions pressupostàries fan inviable en aquest moment atendre qualsevol proposta no tancada mitjançant conveni o resolució, i per tant no ens és possible col·laborar ara en l'elaboració del pla director del Monestir de Sant Jeroni de la Murtra».

S'ha de tenir en compte que en l'actualitat i en els propers anys, desenes de monestirs i edificis de l'Església a Catalunya poden quedar abandonats, ja que les comunitats que hi viuen no es renoven. És un problema per al conjunt del patrimoni cultural del nostre país, ja que l'Església no se'n podrà fer càrrec més enllà de tenir-ne la propietat; i la Generalitat tampoc no disposarà dels recursos necessaris per fer-ho.

Sant Jeroni és un monestir d'un enorme valor històric que en un futur i un cop restaurat pot ser un espai per viure-hi, per fer-hi actes, excursions, rutes, activitats gastronòmiques... Els ingredients necessaris per treure'l del seu desampar són la voluntat i la complicitat dels actors en joc, de tots els badalonins i també de la resta de catalans.

[Aquest article és el fruit de la Beca Periodística que Òmnium Cultural del Barcelonès Nord va convocar el 2010 amb l'objectiu de promoure la investigació periodística]